

בית בהרי האנדים

בשי דירנפלד

השמים הלכו והתבהרו, קווי המתאר של פסגות ההרים הפראים כבר נראו היטב, וחני עוד עמדה בחלון המכוסה אדי קור. קרוב לארבע שעות שמתתיהו בעלה נעדר. הוא יצא מהבית בשעה אחת, בעקבות שיחת טלפון שהתקבלה מישראל. בקו נשמע קולה ההיסטרי של אימא של יונתן. יונתן יצא לפני שלושה שבועות לטיול בפרו, הכולל טיפוס על רכס הרי האנדים, מה שנקרא 'טרק' בלשון המטיילים. שיחת הטלפון האחרונה ממנו הייתה לפני שבוע, בה נשמע שפוף מאוד, ובמצב רוח ירוד. ומאז נותק הקשר עמו. חוץ משם העיר בה שהה בפרו, לא ידעה אימו היכן הוא מתאכסן, והפצירה במתתיהו שילך לחפש אותו. העיר ווארז ממוקמת על הרי האנדים, בגובה שלושת אלפים ומאתיים מטר, ומשמשת כתחנת מעבר למטפסי ההרים המעפילים לפסגות שגובהן הממוצע הוא ששת אלפים מטר. מטבע הדברים העיר הקטנה מלאה בגסטטהאוזים, אכסניות זולות למטיילים. מתתיהו יצא אל הלילה החשוך לחפש את יונתן, הוא תאר לעצמו שהוא מתאכסן בגסטטהאוז החביב על המטיילים הישראלים, מיד ימצא אותו ויוכל להרגיע את אמו הדואגת. חני המתינה בבית לשובו המהיר. חלפה שעה אחת ואחריה אחת נוספת, מתתיהו לא נראה באופק. אפשרות של בירור טלפוני ירדה מהפרק, הטלפון הנייד בו הייתה מצוידת לא היה תקין. חני מצאה את עצמה פוסעת בין החלון לדלת הבית, בשעה חמש בבוקר הופיע מתתיהו, מלווה באדם צעיר, יונתן. חני נכנסה מיד לנוהל קבלת אורחים: מיטה מוצעת וארוחה חמה. מתתיהו חיפש אחריו, לא פחות ולא יותר, בכל האכסניות, ללא ידיעת השפה המקומית ועם תנועות ידיים ורגלים, עד שמצא אותו באכסניה בפאתי העיר. יונתן הסכים להתלוות אליו, עבר תקופת התאוששות בביתם וחזר לחיים.

אזכורים לתקריות מעין אלו ועוד אחרות, מופיעים לרוב בספר האורחים של משפחת מנדלבוים, פרו. הספר שנקרא: 'ברוכים הבאים הביתה, הבית של כולנו' מונח באורח קבע על מדף הספרים בכניסה לבית, יומרני מעט לקרוא לצרור של דפים הכרוכים בספירלה, ספר אורחים, אך לדבריה של חני מנדלבוים, דווקא פשטותו של הספר, מעניקה תחושה ביתית ומזמינה כל אורח לשתף את בעלי הבית ברגשותיו.

קוראות 'לבית' הוותיקות, יזכרו את האנשים האמיצים האלו, מהכתבה הקודמת עליהם, בה נחשפו פעולותיהם בגואה, הודו.

הבית היהודי שלהם, על כל חלקיו, מכוון כל כולו למטרה אחת: קירוב יהודים לקדוש ברוך הוא מתוך אהבה. מוזמנות להיכנס אל הבית, להעיף מבט בכל פינה ולהתרשם.

דלת הכניסה

"רק לראות את השלט בעברית בסוף העולם עשה לנו טוב, אנחנו עם חזק!" (מתוך ספר האורחים)

"אתם פשוט נותנים תחושה של בית ומשפחה." (מתוך ספר האורחים)

הבית היהודי ניצב ברחוב קטן ונקי, האוויר בחוץ קר וחריף, רוכלים ובעיקר רוכלות מקומיות, ממוצא אינדיאני ברובם, יושבים על מרצפות הרחוב, עטופים בשכמיות ססגוניות. מציעים את מרכולתם העלובה, אי אלו ירקות ופירות שראו ימים יפים יותר. כמה סוודרים סרוגים ביד, מעט חנויות פזורות גם הן לאורך הרחוב, בעליהן העניים מציעים למכירה בליל של מוצרי מזון.

על אותו משקל שמנוני תישקל תרנגולת מרוטה ומיד אחריה ירקות או פירות. "הדרישה שלי מהם, לנקות את המשקל לפני שאני מניחה את המוצרים," מציינת חני, "נראתה להם מוזרה מאוד."

דלת הכניסה לבית היהודי מהווה מעבר לממד אחר, המטיילים מוצאים את עצמם בבית יהודי מלא אווירה, מדפי ספרים, פינת הדלקת נרות, ובעיקר לב יהודי, ענק ופועם של מתתיהו וחני, "כשמטייל יהודי עומד בדלת, אנחנו ממש מרגישים שאח שלנו הגיע, ולא צריך להתאמץ כדי שגם המטיילים ירגישו שהגיעו הביתה." אומרת חני, "רק לומר להם מילים כנות כמו, 'כמה חיכינו לכם' 'אנחנו אוהבים לארח אתכם', ברוב המקרים הזרות מתפוגגת מיד בכניסה."

הציטוטים הרבים בספר האורחים, לגבי קבלת הפנים החמה, מעידים על המשמעות הקריטית של רגע הפגישה הראשוני.

המטבח

"רק רצינו לומר תודה על אור ושמחת חיים שאתם מפיצים לכל עבר, ואיך אפשר לשכוח את האוכל המצויין?" (מתוך ספר האורחים)

הציטוט הזה הינו אחד מתוך עשרות, המתארים את האווירה הלבבית במטבח של מנדלבויס. זרעי קירוב רבים נזרעים דווקא במטבח הקטן והספרטי.

למה במטבח?

"הבית היהודי שלנו הוא בראש ובראשונה בית. האזור הפעיל ביותר בכל בית הוא המטבח, הריחות, הצבעים, הפעילות, אני ממש משתדלת" מדגישה חני, "לא להכין את כל האוכל בעצמי, המטיילות הן פעמים רבות חלק מצוות המטבח שלי. אנחנו קוצצות ומתבלות יחד, וזה לא ייאמן כמה הפעילות הפשוטה הזאת פותחת את הלבבות."

מה מתבשל במטבח שלך?

"התפריט הוא צמחוני טבעוני, תלוי בחומרי הגלם הזמינים בווארז, הפירות נחמדים ממש, במיוחד הבננות. ירקות קיימים במבחר סביר, רק שהם מתולעים ומלוכלכים מאוד, והבדיקה שלהם צריכה להיות יסודית, חלקים רבים נזרקים."

אפשר להשתמש גם בקמח, שמן, קקאו וסוכר מקומיים, קטניות גם הן נכללות בתפריט. בסך הכול אני מרגישה שהתפריט עשיר למדי, אפילו עוגות יום הולדת למטיילות אני מצליחה לאפות. ניתן לומר שהתרגלנו לתזונה הזאת, כשאנחנו מגיעים לארץ קשה לנו להתרגל לשפע של האוכל."

"הבוקר שלי מתחיל באפיית לחם מחמש קילו קמח בתנור ביתי, יש לי מתכון הדורש זמן אפיה של עשרים דקות, וכך אני מספיקה לאפות את כל הכמות. שלא לדבר על יום שישי בו אני אופה חמשים קילו חלות. ואם את כבר שואלת על תפריט" צוחקת חני, "המטיילים היהודים שנקלעים לפה, הם לעתים קרובות כל כך רחוקים ובורים, עד שיום אחד הציעו לנו זוג מטיילים להעשיר את התפריט במעדן מקומי: חולדה צלויה ומוגשת בשלמותה לצלחת..."

"גם הרחוקות ביותר מתרגשות מהפרשת חלה, בכל יום זוכה מטיילת אחרת במצווה, הרבה דמעות נשפכות כאן במטבח מעל לבצק."

חני גם אופה לחם ועוגיות כצידה לדרך, למטיילים שיוצאים ל'טרק' ארוך בן שמונה ימים עד לפסגות ההרים, כשמונה קילו לחם ועוגיות לקבוצה.

"הם מעדיפים את הלחם שלי כי הוא יותר טרי וטעים מהלחם המקומי. המקומי נמכר בשקי ענק, ישן ולא מעורר תאבון, ואני שמחה שבזכותי הם אוכלים לחם כשר." צוחקת שוב חני, ובכלל כל השיחה אתה מלאה בשמחה, "כן, אני שמחה", היא מצהירה, "שוהה רוב היום במטבח, ומרגישה סיפוק אדיר בכל רגע נתון."

חדר האורחים

"אתם משפחה מקסימה, מכניסת אורחים"

"תודה רבה על בית חם אמתי ואוהב"

(מתוך ספר האורחים)

"הכי חשוב לי שכל מי שנכנס לבית היהודי, ירגיש שהגיע לבית שלו." מבהירה חני. החדר הנוסף בבית הינו קודש לאורחים. יהיו כאלו שיבחרו רק להניח בו את חפציהם עד שיחזרו מהטיול המפרך, ויהיו גם אלו שיישארו לישון, ביניהם כאלו שסיכנו את חייהם במסע הטיפוס, וזקוקים להשגחה צמודה. "החמצן בגבהים אלו הינו דליל מאוד, הנחיות הטיפוס הן: בכל מקרה של חולשה וסחרחורת פתאומיים, יש למהר לרדת מההר," מסבירה חני "אם המטייל ממשיך לטפס במצב הזה, הוא מסתכן במוות."

המטיילים הישראלים מוצאים את דרכם באופן טבעי לבית היהודי, שם יזכו למיטה חמה, ארוחות, והזקוקים להשגחה צמודה, יקבלו אותה באופן מסור ואכפתי.

אל חדר האורחים הזה מגיעים מטיילים שנעזרו וחולצו ממסלולי הטיול בעזרת משפחת מנדלבוים.

"זכור לי מקרה של מטייל ששהה אצלנו בשבת," נזכרת חני, "הוא היה אדיש ורחוק, ואפילו לא חבש כיפה בזמן התפילות והקידוש, בעוד רוב המטיילים כן מכבדים וחובשים כיפה. הוא ישב והתבונן, או מדויק יותר לומר, בהה בנו. אחרי שבת הוא עזב את הבית היהודי והתחיל מסלול ארוך של טיול שבאמצעו נקלע למצוקה, החזירו אותו אלינו לקראת השבת הבאה. לא הכרנו אותו, באותה שבת הוא גילה התעניינות בכל דבר יהודי, ושמר אתנו את השבת. אולי השינוי קרה בעקבות המצוקה שחש בטיול, אך מה שבטוח הוא, שהיחס החם לו זכה בשבת הראשונה, השאיר בו את הרצון לחזור." אלו מקרים שקורים כל יום אצל מנדלבוים, "אף אחד לא יכול להישאר אדיש מול חום ואכפתיות אמיתית." בטוחה חני

"לילה אחד קיבל בעלי שיחת טלפון משלושה מטיילים, הם סיימו את מסלול הטיול, וגילו שהמונית שהייתה אמורה לאסוף אותם נעלמה. אם מישהו לא יבוא לאסוף אותם, ייאלצו לבלות את שארית הלילה בקור ובחושך. בעלי לא חשב פעמיים, השיג מונית ונסע לאסוף אותם."

ארון הבגדים הפרטי של משפחת מנדלבוים, עומד גם הוא לשירות האורחים, "לא פעם ולא פעמיים" מציינת חני בפשטות מדהימה, "הגיעו אלינו מטיילים שאיבדו את חפציהם, כולל הבגדים, פתחתי את הארון ואמרתי להם לקחת מה שמתאים להם."

חדר הילדים

"חני את אימא מדהימה, אין ילדים מחונכים ומתוקים כאלו בעולם." (מתוך ספר האורחים)

אלישבע בת הארבע, ברכי בת השלוש ונתן אריה בן השנה, הם שותפים מלאים בפעילות הקירוב של אבא ואימא.

"חלק גדול ממש משבירת המחיצות, הוא בזכותם." מודה חני, "אין מי שנשאר אדיש מול ילדים, מה גם שאני לא מסרבת להצעות העזרה בטיפול בהם, המטיילות מרגישות כך, חלק טבעי מהבית שלנו. הזהות היהודית של הקטנטנים שלי היא חזקה מאוד, וגם המודעות שלהם לאסור ולמותר. הם לעולם לא ייקחו ממתק ממטייל או מהעוזרת, בלי שירוצו לשאול אותי קודם לגבי ההכשר. הם מרוויחים תזונה בריאה, בגלל המחסור במזון מתועש וממתקים." את צווחות השמחה שלהם מסוכריה על מקל, שהושגה באורח נדיר, אני שומעת דרך הטלפון. תגובה שקשה לומר כי תתרחש אצל ילד שרגיל לראות במכולת הקרובה מבחר של עשרות ממתקים.

מה עם מסגרת לימודית?

"הילדות לומדות בגן אימא כל יום משמונה עד שתיים עשרה, בגן שלוש ילדות, אלישבע וברכי וילדה מקומית נוספת שאימה יהודייה, ועוברת תהליך של התקרבות ליהדות."

החלון

"אתם מספקים לנו בית חם בקצה השני של העולם" (מתוך ספר האורחים)

אף ביטוי סופרלטיבי שחוק, לא יהיה מוגזם כדי לתאר את הרי האנדים הנשקפים מחלונם של מנדלבויס, המראה הוא מפעים, עוצר נשימה ועוצמתי. או כמו שחני אומרת: 'הרים מטורפים' לא פלא שליבם של היהודים הנחשפים להוד הבראשיתי הזה, ייפתח לשמוע ולקבל, גם ובעיקר כשהם בפרו, בקצה השני של העולם.

הנחל השוצף שזורם מתחת לחלון, משרת גם הוא את הצרכים שלהם, "בעלי טובל את הכלים החדשים במים הקפואים, ואפילו את המוצצים של הילדות השלכנו אליו, סיפרנו להן שהנהר מסיע את המוצצים לילדים אחרים שצריכים אותם."

הסלון

"שיחה אחת קטנה גרמה להמון מחשבות מעניינות לצופ"

"איזה כיף לדעת שיש לנו עם כזה מיוחד"

"הרוח היהודית מורגשת בכל פינה בבית"

"לימדתם אותנו את החשיבות והייחודיות שלנו כעם."

"אתם פשוט נותנים תחושה של בית ומשפחה"

"פעם ראשונה ששמענו על היהדות מתוך אהבה." (מתוך ספר האורחים)

הזירה הזאת שייכת בעיקר למתניהו, שכאמור כל כולו בן עשרים ושתיים. בסלון הגדול הוא יושב עם מטיילים, על תקן של אבא, סבא, רב ופסיכולוג.

"בסלון שלנו מוגשות כל יום ארוחות בוקר וערב" מצינת חני, "אבל עיקר הפעילות מתרחשת בשבת קודש." היא מוסיפה בלהט. "ההכנות לשבת מתחילות ביום חמישי, לכבוד שבת בעלי משיג גם דגים, ביום שישי, כפי שהזכרתי נאפות חלות, בכמות של חמשים קילו. אפילו חמין וקינוחים טעימים אני מצליחה להכין."

קבלת השבת בסגנון קרליבך, ממיסה את כולם. אחרי הסעודה מתקיים 'עונג שבת' לאלו שרוצים להעמיק ולהכיר עוד יהדות. מתתיהו יושב עם המטיילים עמוק אל תוך הלילה, הם משוחחים, שואלים שאלות ושרים שירי התעוררות. אחרי סעודת היום חוזר העניין על עצמו, הלב נפתח,

האורחים מעוניינים לשמוע, וגם להשמיע. "אנשים חושפים את הקשיים והמצוקות שלהם, את התהיות שעולות בהם, הקדושה של שבת פותחת את הלב לכולם." מתארת חני, "מטיילת צעירה הגיעה אלינו לשבת, ראתה איך מתנהל בית יהודי, ראתה את היחס של בני המשפחה זה לזה, והתחילה לבכות. שאלתי אותה למה היא בוכה, בקול משתנק היא אמרה לי רק משפט אחד: 'למה אני לא זכיתי לחיים כאלו?!'."

"בחור נוסף ששהה אצלנו בשבת", נזכרת חני, "היה די אדיש בליל שבת, רק ישב והסתכל, היה נראה שהכול מחליק לידו, והאווירה לא מצליחה להשפיע עליו. למחרת בבוקר הופתענו לראות אותו עם ברק בעיניים, שר ומשתף פעולה. היום שום דבר לא יפתיע אותנו, זכור לי אפילו מקרה של מטייל אמריקאי, שלא הבין מילה בלשון הקודש או בעברית, רק ידע שאימו יהודייה, ובמשך כל השבת התנדנד בדבקות בעיניים מצועפות, היום הוא מניח תפילין. הנשמה היהודית שיש בכל אחד תמיד מתעוררת בסוף." "

חני מתארת את הבורות העמוקה של חלק מהאורחים, "במוצאי שבת אחת, הזמין בעלי את אורחי השבת להשתתף בסעודת 'מלווה מלכה', אחד האורחים שאל בתמימות, איזו מלכה אמורה להגיע?".

קורה שאת מכינה הרבה אוכל לשבת, ולבסוף מגיעים פחות אורחים מהמצופה?

"בדרך כלל המצב הוא הפוך, מגיעים יותר אנשים, לפעמים אפילו כפול מהמתוכנן, ובאורח פלא מספיק האוכל לכולם."

דלת היציאה

"איזה כיף לדעת שיש לנו עם כזה מדהים! אתם מדהימים!"

"אתם משפחה שמזכירה שאנחנו חלק ממשהו גדול."

"תודה רבה על בית חם, זה באמת לא מובן מאליו."

"חלק מהלב שלנו נשאר אתכם" (מתוך ספר האורחים)

"קשה לי לדבר על החלק של הפרידה, מתרגשת חני, "אחרי ששוחים אצלנו בבית היהודי, התחושה היא כמו משפחה, כשאני נפרדת ממטיילת אני ממש מרגישה שאחותי עוזבת אותי, אנחנו מזילות דמעות בלי בושה." מנדלבוים מעניקים לכל אורח במתנה ספרון חיזוק עם הקדשה אישית, ובה פרטים ליצירת קשר.

מה באמת קורה הלאה, הקשר נמשך?

"אנחנו עושים את שלנו, מעניקים להם מה שמתאפשר, תמיד נמשך קשר של איחולי שבת שלום, ויש כאלו שממשיכים להתחזק, ומתקדמים בשמירת מצוות, אנחנו זורעים את הזרעים, אבל המטרה העיקרית שלנו פה היא, להוות סיבה בגללה יאהבו יהודים את הקדוש ברוך הוא ואת התורה."

אחים למשימה

מנדלבוים הגיעו לפרו, מרחק של כעשרים שעות טיסה מערבה מהודו, אך ה'בית היהודי' שהותירו מאחוריהם והפעילות שנלוותה אליו, לא פסקו. בצפון הודו, למרגלות ההימליה, בכפר פרימיטיבי קטן בשם קלגה, שוהים זאב ורעות לייבלר. הם מארחים אלפי מטיילים ישראלים בביתם, שהוא בעצם 'בית יהודי' מטעם עמותת 'בית יהודי-רוח אחרת'.

זאב ורעות, מלווים בשני קטנטנים, ובתחושת שליחות אדירה, מנהלים בית הדורש היערכות לוגיסטית מורכבת, עבודה סביב השעון ובעיקר לב יהודי.

מה מביא אתכם להודו?

זאב: "הרצון הבוער לקרב יהודים, להראות להם את הפשטות והיופי של יהדות אמתית, לדבוק בדרכי הצדיקים שאספו נשמות תועות וקרבו אותן."

רעות: "מאז הטיול האחרון שלי בהודו, לפני שמונה שנים, ידעתי שאחזור אליה. והפעם לא על תקן של מתארכת בבית יהודי, אלא של מארכת בבית כזה. אני חזרתי בתשובה בעקבות שהות בבית יהודי, ורציתי גם אני לקרב יהודים בצורה הזאת."

ספרו על אופי הפעילות.

"למרות היקפה הענק של הפעילות" מדגישה רעות, "אנחנו מקפידים מאוד שהבית והפעילות יישאו אופי משפחתי. המטיילים שותפים מלאים בהכנת הארוחות, אנחנו ממש מכריחים אותם להרגיש בבית. פעילות הקירוב היא פחות רשמית, ונושאת אופי יותר ספונטני."

זאב: "השאיפה שלנו היא, לתת למטיילים לחוות בית יהודי אמתי, עם כל הפשטות והיופי שלו. אנשים נכנסים אלינו, מרגישים את האנרגיה היהודית ומתחברים. שבת הוא יום השיא, אנחנו מארחים בין מאה וחמשים לשלוש מאות איש. בשבת יש הרבה שירה, הרבה שמחה, זמירות, שירי התעוררות, האורחים מזילים דמעות התרגשות."

עניין הדמעות והבכי עולה שוב ושוב בשיחה עם לייבלר, הלב של האורחים נפתח מול מעשים שלנו נראים כה מובנים מאליהם.

"בשבת אחת," נזכרת רעות, "פרצה מישהי בבכי נרגש, כשראתה את זאב מברך את הילדים בברכה
בברכה
הבנים."

איזה יום, מכל חדשי השליחות, זכור לכם באופן מיוחד?

"חג השבועות היה 'יום שיא' נזכר זאב, "שלוש מאות האורחים שהגיעו, מילאו כל פינה בבית. כמות האוכל הייתה ענקית, הם 'גלשו' לכל פינה בבית. זה היה חג מדהים, היה הרבה רצון לשמוע."

מתי מתרחשים רגעי השבירה שלכם? או שאולי לא חוויתם כאלו?

"יש בהחלט רגעים כאלו," משתפת רעות, "חוסר הפרטיות שלנו היה טוטלי, הרגשתי שאין לי אפילו רגע קטן לעצמי ולמשפחתי, אהבתי את כולם ושמחתי שהם מסתובבים אצלי בבית, אבל למדתי להציב גבולות כדי לא להרגיש חנוקה. יש גם את נפילות החשמל שמתרחשות לעיתים קרובות, מצאתי את עצמי לא פעם, בערב שבת, על השולחן תבניות מלאות בעוגות שמרים עסיסיות, ממולאות בשוקולד אותו סחבתי מהארץ, על הרצפה תבניות עמוסות בחלות קלועות ותפוחות, כל הדבר הזה מחכה להיכנס לתנור אבל החשמל איננו, באותו רגע אני פשוט צועקת לשמיים, ומתחננת לישועת השם, לפעמים התפילה שלי נענית מיד והחשמל חוזר. ואם לא, החלות הופכות לפיתות על הטבון, והעוגות נאפות גם הן על הטבון, כדי שלא ייזרקו."

איך את מתרוממת וממשיכה?

"רק ביחד זה אפשרי, יש לבעלי ולי משימה משותפת, היא חזקה מהכול, גם מהרגעים הקשים, תחושת הסיפוק היא עוצמתית, לראות זיק נדלק בעיניים של עוד יהודי שווה את המאמץ."

מה התכנון העתידי שלכם, לחזור לארץ? להישאר לעונה נוספת?

”יש לנו חלום” הם מספרים, ”להקים בית יהודי” בארץ. הבית יישא אופי דומה לאחיו בעולם, כל מי שיבוא ירגיש שזה הבית שלו, יהיה בו חיבור ליהדות בדרך של שמחה.”